

מי מריבה שגרירת המגאלומניה

אל רשימת הפריזים של התרבות הישראלית הצטרפה באחרונה גברת אלמונית לחלוטין — לפחות לאותם הנקיים בשירה הישראלית — ששמה עדה אהרונזי. עדה לבד מצוייה ברשימה שאותה פירסם בידיעות אחרונות (9 בנובמבר) יהודה אמלס, תחת הכותרת הדרך לסולחה. כבר בפתיח לרשימתו מביא אמלס את כשורתה של אהרונזי: **אולי אתה החפאים היותר גדולים שהוטאו ביחסינו עם הערבים הוא ששלחנו יותר מדי יהודים לבד איתם. במקום לשלוח את היהודים יוצאי ארצות-המיזרח...**

מחברת אהרונזי
גזענות ללא כיסוי

וכך נמשכת רשימתו של אמלס, תוך שהיא פורשת את "כשורתה" של עדה אהרונזי, בשורה התורה כל כיסוי של ממש באיכויות שירה ובתיבתה (ספרה מן הפורמדות להר-הכרמל נסקר במרוז זה כובלונ-שירה ראוי לשמו).

שאלתי משרדים חשובים על שירתה של עדה אהרונזי, והם לא ידעו מיהי. שאלתי גם כמה מרצים באוניברסיטת תל-אביב והיה זהו.

אבל עדה אהרונזי מסתובבת לה כאויר כריטות אמריקה, תוך שהיא מציגה עצמה לפחות כג'ינז ז'ן ממין נקבה, כמסורת מוליכה בשירה הישראלית, כמו היתה שגרירת השירה הצרופה בישראל.

אלא שהאמת המרה היא, שעדה אהרונזי היא שגרירת השירה המגלומנית הישראית. אותה שירה של אנשים שאין להם מה לומר, ואינם יודעים כיצד לומר — אך מתעקשים לומר זאת ללא הרף.

הטיעון של עדה אהרונזי, שאולי אחד החטאים היותר גדולים שהטאנו ביחסינו עם הערבים הוא ששלחנו יותר מדי "גדולי" לרבר איתם" הוא מעבר לנימה גזענית מלומזת. את הכישרון שהטבע לא העניק לעדה אהרונזי ככתבת שירה, הוא העניק לה ביצר הגזענות שלה. ככוח הפירסום וכעיקר בידיעה לאן נושבת הרוח התרבותית כארץ.

אהרונזי רק שכחה דבר אחד: שרוח תרבותית אינה תרבות.

משוררת ששירתה הכשילה ובגרה, עד שנמצאה ראויה לפירסום.

מירי בן-שימחון אינה מסתירה כלל את מוצאה. היא רנה כמוצאה, אבל בכל-שירה ולא בכל-הסתה, נוסח ארו ביטון, כאלשן בן-שימחון מביאה את עולם ילדותה בשיר נערה מן הקט-מונים (חתך-אורך, הנפתח ב: נערה שחורה עם חטטים בסנים / עליזה אלסנדר... דרך היא לא שמה על החטטים בסנים / היא שמה על זה שיכבה עבה של מייק אפ / ולא רואים בליכך... אל: היא לא סובלת את כל אלה שאומרים שטויות / שאין להם טעם / ושלא שומרים על הכבוד שלהם... והלאה מצליחה בך-שימחון לתאר עולם זה בכל-שירה חסכניים ומעולים.

לא נפקד מקומו של עולמה כאשר, שעברה שבר-עולמות, וזיה בחברה מורנית ומתירנית לכל רבר, כבר בשירה-הפתיחה נערה מן הרחם, לאן היא מעממת את ריקעה עם עולמה: אבל תוכים בין שפתותיה / הצלילים של שפת אמה. הנפיבות הטבעיות שלה / הן לא הנפיבות האיריאיות שלה... ועד לסיומת: נערה בלתי אפשרית אפשריותיה טמונות / אהבותיה עכשיו תמונות.

ככל שהשירים מתקרבים יותר לסוף הסיפור, הפצת-דרוזן במילחמת-העולם-השנייה גר-מה לא פחות קורבנות מאשר הפצת הירושימה או נגאסקי בפצצת-האטום. הגיבור מגיע לתוך עולם מיסטי למחצה של זיכרון: ליל אלים, בשם שבתאוות הקרב נוצצת סיתאום עיני הדועכת של הגיבור, כך שולחת גיבעה שחורה עוד זה לתוך חלל האוויר הדומם...

משוררת בן-שימחון
בוראת אמה אחרת...

הם משתחררים יותר: לעולם אינה סורקת מעצמה מיטענים של אלמוניותה / מול גישוש רב סיות של סיננות קרם אהבה / מתוך מסננת מבוקרת היטב של אנונימיות / היא מגישה את סניה... אך לקראת הסוף היא כמו נפלטת לעולם אחר, שבו היא מוצאת תמונות כמו: הדימוסכסואל עם תנועות הנפות / מה בו הטרומסכסואליות מורכקת?

והלאה. בן-שימחון חושפת תחושותיה בתמו-נות כמו: בלילה / על יצוען / כשאת נפטרות מגשריך זבים ממאמן / לקראת האין הקרב / שאין בו יבשה... אל מצב של: בליכך הרבה גירויים / בליכך הרבה אנשים / יוצאים אל תוכי בערבוביה, / בבלי דעת, בצבעים, במקום אהבה... אל הפירות החושני של: להילכך בתנועת ירו רשלנית, אגבית / על הלציו / שמי רועד בקולו ועיניו אחרות לפתע / בגלל המיטה / בגלל הנשיקה / בגלל הברות גזוחות, עזות, נואשות / מנגינה שאין לה פשר...

לא נפקד גם נושא ניכורו של המשורר בעיני החברה הסובבת אותו. בן-שימחון כותבת: ברגע שהיא מתחילה להרגיש מוזרה / משתנה יחס הסובבים אליה / מי היא לעזאזל / סבר עזוב ונוכחות בוטה / מי לעזאזל מרשה לעצמו להסתובב כך... בשיר עם הכותרת העמיחאית אצבעות אכי כזאבים פוחת בן-שימחון נמעט את ברירותה כמשוררת: לבדי אני שרועה על אצבעות שירי / ערסלים של שנת נסיכה / כבר אבא אינו בחלון / רק כפחמים במיכרות הכרתי / כבר שנים שירי שרוכים של זיכרונות / ואצבעות אכי כזאבים / עוד פורמים לעיתים גידים אחרונים...

לסיכום, כמעוניינת לא מעוניינת בולט כושר שירי מעולה, הזקוק לעיתים לעוד מעט זיכור, כושר הנמצא על דרך המלך של השירה הישראלית. מה עוד שכן-שימחון הצליחה לדלג מעל למשוכת שירת-הבתולין של משוררות,

אחרי שילביה פוגשת את אלסרד, גרושה של לורה, נמלטים סילביה ואלפרד ללונדון, מותירים את לורה בכריכותה, עצובה ושבורה: באילו ירד דיסקוס בטיסה מתוך השמים ופגע במצח שלי... חולף זמן, ולפתע סילביה שבה לדירתה של לורה עם הכבורה: אני בהריון — ממך. דרך אלסרד...

אלא שלסיפור הזה אין האפי אנד... אבל אני כבר הייתי בתוך החדר. נעצרת. מיידי ראיתי שהיא מתה. מחצית גוסה על הספה ומחציתה על הריצפה... מחצית סניה נעלמה בתוך הדם. השימלה הלבנה היתה קדועה ואויזמה... הרוצח הוא אלסרד בוקן, בעלה לשעבר של לורה.

שתי נשים היא נובלה מעולה. כניסה חסרת-תקדים של סופר זכר לתוך נפשה של אשה. סיגנון הכתיבה הוא מבריק ומהיר, דומה לסרט. הנובילה השנייה, מיטת-כלולות של אבן, היא סיפור קשה. בפתיחה הוא נקרא כמו היה הצד השני של בית-מיטבחיים חמש של קורט וונגורט. וונגוט מתאר את הפצת דרוזן כפי שנראתה בעיניו מלמטה. מוליש מביא את סיפורו של אחד הטייסים שהפציצו את דרוזן, השב לאחר שנים לוירת-הפסע.

הפצת-דרוזן במילחמת-העולם-השנייה גר-מה לא פחות קורבנות מאשר הפצת הירושימה או נגאסקי בפצצת-האטום. הגיבור מגיע לתוך עולם מיסטי למחצה של זיכרון: ליל אלים, בשם שבתאוות הקרב נוצצת סיתאום עיני הדועכת של הגיבור, כך שולחת גיבעה שחורה עוד זה לתוך חלל האוויר הדומם...

הגיבור האמריקאי, קורינת, מסתובב בדרוזן המשוקמת, תוך שהוא עורך אודיסיאה של אימה אל עברה המופצץ. קולט את תיאורי זוועות הפצצה מפי התושבים שעודם בחיים: ואז סרצה הסערה. אחר כך קראנו בעיתון שזה היה בגלל הברלי לחץ אוויר, או משהו כזה. בגלל החום בעיר התחילה סערה בגבעות. כמוכן שהאש התלקחה עוד יותר...

על השיחור והשיפוז של העיר מעיד מוליש את אחד מתושביה, המספר: תבין, רק גרמני מסוגל לזכות מרוב עונג כשהוא רואה הריסות. זאת תכונה מוסקפת. במאה ה-20 שמונה-עשרה היו בני האצולה בונים הריסות מלאכותיות בגנים שלהם...

גם כאשר מתח קורינת עלילת-אהבים עם קומוניסטי-יהודיה, בת דרוזן, הוא ממשיך לפרט את חלקו בהכרתה של העיר. קורינת אינו אכול חרטה, ומסביר את עצמו: אנחנו הרפסו את דרוזן משום שהיא הייתה דרוזן, כשהם שהיהודים נשחטו על שום היותם יהודים. לא היה כאן שום מסר. זבח לאין, בוועך לנצח בתוך חלל מת, מחוץ להיסטוריה. נסלא: הפצת דרוזן שייכת להיטלר ולאטילה, לתימור לאנג: במשך לילה אחד הייתי חייל בוואפסרס. במשך לילה אחד הייתי פרש משוריים בחיל הברבארים, שאינו בקיא בכללי הטאואיזם ורובם בערבות השמים...

אך תלת-מימדי, הנוחן את מילחמת-העולם-השנייה ואת אימה בכחינה תרבותית עמוקה — ולא שטוחה, כמקובל, התלת-ממדיות של הנובלה מתמקדת בפרטים הקטנים והקפדניים, המשלבים ביכולת תיאורית והומאנית, שזמן לא פרטגמה רומה לה לעברית. נובלה מעולה. פרט שמעט מפרע כספר שבהוצאת כתר, הוא עצם הקרמת שתי נשים למיטת-כלולות של אבן, שראה-אור כבר בשנת 1958. יחד עם זאת, התרגום בהיר וקריא. שתי נשים מומלץ מאוד.

שירה

בן-שימחון

במצבי התרבותי העכשווי, שבו מהווה מוצא מיוצרי עילה לרוממות-מועד, תוך הפגנת חוסר כישרון ציירת בולט, מעודד גילוח משוררת-אמת שניחנה בכל הכישרים שלהם נוקק משורר, משוררת שעצם מוצאה מעדה מיורחת אינו משנה לטוב או לרע את שירתה. זו התחושה העולה למקרא קובץ שירה של **מירי בן-שימחון** מעוניינת, לא מעוניינת (1). שראה-אור באחרונה, קובץ זה הוא קובץ-ביכורים של משוררת בעלת פוטנציאל שירי עצום.

מירי בן-שימחון — מעוניינת, לא מעוניינת; הוצאת הקיבוץ המאוחד, 31 עמ' (כריכה רכה).

הרחוקה מלהחמיא לעולם איכויות השירה. סיפון מומלץ ביותר לאותם הניוונים מהרגישות שקיימת לעיתים בשירה.

עיון

כסף

למי שזוכר את סידרת הטלוויזיה הנהדרת, שאותה הגיש לפני כמה שנים ג'ון קנת

כלכלן גלברית
לאן הלך הכסף?

גלברית, על הכלכלה, בסיסה, ערכיה ואפשרויותיה, מוזמן בימים אלה ספר חדש של גלברית, שראה-אור בתרגום לעברית, תחת הכותרת המאוד מתאימה לימים אלה כסף — מאין הוא בא לאן הוא הלך (1).

זה סיפורו של הכסף על גילגוליו השונים, מעין היסטוריה תמציתית של כלכלת השוק. בספר זה מבקר גלברית את השקפותיו המוניטריות של הפרופסור **מילטון פרידמן**

ג'ון קנת גלברית — כסף — מאין הוא בא לאן הוא הלך; עברית: עמוס כרמל, הוצאת זמורה ביתן, 317 עמ' (כריכה קשה).

(שהשפיעו ביותר על כלכלת הליכוד בישראל ועל כלכלת פיננשה בצ'ילה). גלברית, שהיה אחד מיועציו של ג'ון קנדי, פורש באופן מרתק את סיפור הבנקים, כסף הנייר,

כלכלן פרידמן
השפעה על צילה וישראל

מילחמת הכסף, אינפלציה קיצונית (איש לא רצה להחזיק במוזונים, ואיש אף לא היה מעוניין בסיקורין בנקאי. קשה היה עתה לשלם בשיקים...). מצב בו יבש מעין-הכסף, כואו של גיימס מיינארד קיינס (אבי הכלכלה החדשה), המילחמה העולמית השנייה ולקחיה השנים הטובות של שיקום העולם אחרי המילחמה.

בפרק האחרון, לאן פנה הכסף? מפרט גלברית את חלקו של הנשיא רייצ'ארד ניקסון בדרדור הכסף האמריקאי, למרוז הפיקוח שהוטל אז עליו והדרדור התגלגל בעיקר כתוצאה ממילחמת וייטנאם ומשבר האנרגיה). אלא שבארצות-הברית מצוי כוח רן בידי הפדרל ריזרב בורד (המקבילה האמריקאית לבנק ישראל), כוח לניטרול מגמות שונות בכלכלה ועיצוב תוכניות כלכליות.

סביר להניח שסיפורו זה של גלברית נחטן בימים אלה מדונקייסופרים, כשל מצבנה של כלכלה של שאני מקווה הוא, שגם אנשיו שי יגאל ברוין-אורגד מעיפים בו מפעם לפעם מבט, כדי לזכור כמה עובדות בעיסוקם. שאני מרע מוכר.